

ISSN 1400-5719

Rapport RL 2000:50

***Olycka med helikoptern SE-HVZ
vid Jutören, AB län, den 17 augusti 2000***

Dnr L-082/00

SHK undersöker olyckor och tillbud från säkerhetssynpunkt. Syftet med undersökningarna är att liknande händelser skall undvikas i framtiden. SHK:s undersökningar syftar däremot inte till att fördela skuld eller ansvar.

Det står var och en fritt att, med angivande av källan, för publicering eller annat ändamål använda allt material i denna rapport.

Rapporten finns även på vår webbplats: www.havkom.se

2000-12-12

L-082/00

Luftfartsverket

601 79 NORRKÖPING

Rapport RL 2000:50

Statens haverikommission har undersökt en olycka som inträffade den 17 augusti 2000, vid Jutören, AB län, med en helikopter med registreringsbeteckningen SE-HVZ.

Statens haverikommission överlämnar härmed enligt 14 § förordningen (1990:717) om undersökning av olyckor en rapport över undersökningen.

Ann-Louise Eksborg

Monica J Wismar

Henrik Elinder

Rapport RL 2000:50

L-082/00

Rapporten färdigställd 2000-12-12

<i>Luftfartyg: registrering, typ</i>	SE-HVZ , Robinson R22
<i>Klass, luftvärdighet</i>	Normal, gällande luftvärdighetsbevis
<i>Ägare/Innehavare</i>	Helicopter Assistanse Rentaco AB, Bromma Flygplats, 168 67 Bromma
<i>Tidpunkt för händelsen</i>	2000-08-17, kl. 18.07 i dagsljus <i>Anm: All tidsangivelse avser svensk sommartid (SST) = UTC + 2 timmar</i>
<i>Plats</i>	Jutören, AB län, (pos. 5926N 1842E; vid havsnivån)
<i>Typ av flygning</i>	Privat
<i>Väder</i>	Enligt SMHI:s analys: vind sydvästlig 10 - 15 knop, sikt > 10 km, molnmängd 3 - 6/8 med bas 2 000 – 5 000 fot, temp./daggpunkt +18/+13 °C, QNH 1007 hPa
<i>Antal ombord: besättning</i>	1
<i>passagerare</i>	-
<i>Personskador</i>	Allvarliga
<i>Skador på luftfartyget</i>	Totalhaveri
<i>Andra skador</i>	Inga
<i>Föraren:</i>	
<i>ålder, certifikat</i>	58 år, A och AH
<i>total flygtid</i>	702 timmar, varav 104 timmar på helikopter och 99 timmar på typen
<i>flygtid senaste 90 dagarna</i>	8 timmar, varav 4 timmar på helikopter och 2 timmar på typen
<i>antal landningar</i>	20, varav 15 på helikopter och 7 på typen
<i>senaste 90 dagarna</i>	

Statens haverikommission (SHK) underrättades den 17 augusti 2000 om att en olycka med en helikopter med registreringsbeteckningen SE-HVZ inträffat vid Jutören, AB län, samma dag kl. 18.07.

Olyckan har undersökts av SHK som företräts av Ann-Louise Eksborg, ordförande, Monica J Wismar, operativ utredningschef, och Henrik Elinder, teknisk utredningschef.

SHK har biträts av Sven Holmberg som operativ expert.

Undersökningen har följts av Luftfartsverket genom Max Danielsson.

Händelseförlopp m.m.

Föraren startade med helikoptern från Stockholm/Bromma flygplats för att tillsammans med en passagerare göra en flygning över Stockholms skärgård. Avsikten med flygningen var att fotografera olika bryggor från luften och av den anledningen hade vänsterdörren (passagerarsidan) tagits bort. Efter en stunds flygning skulle de ta en kaffepaus och beslutade sig för att landa på en klippvägg vid Jutören, strax väster om Möja. Föraren hade landat där vid flera tidigare tillfällen.

Inflygningen och landningen gick utan problem. Föraren minns inte om han i samband med motoravdraget efter sättningen drog åt friktionsskruvarna för styrspaken och stigspaken, men han brukar göra det.

Efter sättningen upplevde föraren att helikoptern inte stod riktigt stadigt på marken och bad sin passagerare att kliva ur och kontrollera parkeringen. Föraren uppfattade det som att passageraren inte heller var helt nöjd och beslutade sig för att rätta till parkeringen.

När han hovrade upp lättade helikoptern något plötsligt. Därefter rörde den sig framåt några meter och kom sedan in i en okontrollerad stigande högerrotation. Föraren försökte att stoppa rotationen genom att ge vänster sidoroder men utan att lyckas. Han upplevde att helikoptern inte betedde sig som den brukade. När helikoptern kommit upp på 10 – 20 meters höjd och föraren fortfarande inte hade lyckats få kontroll över den beslutade han sig för att dra av motoreffekten och avbryta flygningen. Helikoptern sjönk då igenom och slog ner hårt i en vassdunge nära klipphällen.

Föraren skadades allvarligt och hjälptes ur helikoptern av passageraren. Räddningstjänsten larmades till platsen av vittnen som befann sig i närheten.

Innan helikoptern bärgades från olycksplatsen konstaterades att styrsystemets båda friktionsskruvar var åtdragna. Vid den följande tekniska undersökningen hittades inget fel eller onormalt i helikopterns rotor- eller styrsystem.

Utlåtande

När föraren beslutade sig för att hovra upp och rätta till parkeringen hade han redan avlastat huvudrotorn och minskat motorvarvet. Han har visserligen inte något minne av att han drog åt friktionsbromsarna, men han har uppgett att han brukade göra det i samband med motoravdrag. Efter olyckan konstaterades att bromsarna var åtdragna. Föraren har knappast dragit åt dem efter händelsen utan allt talar för att han hade dragit åt dem när han parkerade och glömt att lossa dem före upphovringen.

Den kärvhet som därigenom uppstod i styrsystemet resulterade i att spakrörelserna blev ryckiga och förklarar varför helikoptern kom i luften och började röra sig framåt något okontrollerat. När sedan helikoptern kom ut över vattnet med reducerad markeffekt som följd blev förarens stigspaksutslag för att kompensera för detta sannolikt för stort. Händelseförloppet var troligen så snabbt att föraren inte hann kompensera tillräckligt med sidoroderpedalen för det resulterande vridmomentet på huvudrotorn (motsolsroterande), vilket förklarar helikopterns högerrotation. Med den kärvhet som styrsystemet var behäftat med är det förstäligt att föraren inte tyckte att helikoptern betedde sig som den brukade och att han inte lyckades få kontroll över flygningen.

Olyckan orsakades sannolikt av att föraren före upphovringen hade glömt att lossa friktionsbromsarna i helikopterns styrsystem.

Rekommendationer

Inga.